

A. Obserwacja typów ogrodów

Na podstawie samego wyglądu możemy wiele powiedzieć o charakterze ogrodu, a nawet o osobie, która się nim opiekuje.

Zwróć uwagę na powierzchnię trawnika w stosunku do wielkości działki, jaka jest struktura pionowa roślin w ogrodzie, czy znajdziesz tam drzewa, krzewy, rośliny zielne, pnącza? Które z nich przeważają? Zobacz, czy jest żywopłot.

Co możemy ustalić na podstawie tych obserwacji: czy jest to ogród rekreacyjny, rekreacyjno-ozdobny, ozdobny, ozdobno-produkcyjny, produkcyjny.

Ogród rekreacyjny odznacza się dominantą trawnika, inne rośliny zepchnięte są na margines.

Obecne są w nim również nieliczne rośliny wieloletnie, takie jak niewymagające krzewy i drzewa spełniające rolę parasoli. Praca w takim ogrodzie jest minimalna, ogranicza się do utrzymania trawnika, niewiele jest w nim narzędzi ogrodniczych (lub zupełny ich brak, poza np. kosiarką).

W ogrodzie rekreacyjno-ozdobnym prawdopodobnie przeważają rośliny wieloletnie (drzewa, krzewy, pnącza, rośliny zielne bulwiaste i cebulkowe, które odradzają się co roku). Dominują rośliny ozdobne, mogą to być egzotyczne krzewy, o dużych, kolorowych kwiatach. To, czy rośliny wydają owoce jadalne, nie liczy się za bardzo. Ogród taki wymaga więcej pracy niż rekreacyjny, ale można ją wykonać z powodzeniem raz na miesiąc lub nawet rzadziej.

Ogród o czystej funkcji ozdobnej niezwykle trudno spotkać w ogródkach działkowych. Rośliny ozdobne mogą być wieloletnie lub roczne. Rośliny roczne trzeba wysiać każdej wiosny, wymagają generalnie więcej pracy, przez fakt, że trzeba przygotować glebę do wysiewu, wysiać, rośliny małe są bardziej narażone na eliminację przez chwasty, wymagają częstszego podlewanie. Rośliny wieloletnie można prowadzić na różne sposoby: pozwolić im rosnąć tak jak chcą i przybierać takie kształty jak „pragną”, zaś opadłych liści i uwiedłych gałązek jesienią nie usuwać. Niektórzy działkowicze wycinają swoje krzewy w fantazyjne kształty, drzewa przycinają, by nie rozrastały się za bardzo i nie rzucały zbyt dużego cienia, przekwitniętym kwiatom obrywają „główki”, podsypują rośliny nawozem, opryskują je, dla swych pnączy budują fantazyjne podpórki.

W ogrodzie ozdobno-produkcyjnym jest znacznie mniej miejsca dla trawnika niż w poprzednich typach ogródków. Rośliny produkcyjne to najczęściej rośliny jadalne. Można zaobserwować, które dominują: wieloletnie krzewy (porzeczka, agrest, aronia, borówka amerykańska, malina, etc.), drzewa owocowe, wieloletnie rośliny zielne (truskawki, poziomki), rośliny jednoroczne. Niektóre

rośliny mogą spełniać zarówno funkcję ozdobną i produkcyjną, np. kalina koralowa, rokitnik, dereń jadalny i inne. Niektórzy ogrodnicy mogą jednak ignorować fakt, że dana roślina jest jadalna. Pozwalają by owoce zostały zjedzone przez ptaki, lub opadły na ziemię, sami zaś cieszą się głównie jej wyglądem, zapachem, itp. Rośliny roczne produkcyjne to głównie warzywa. Wymagają one większego nakładu pracy niż wymienione wyżej rośliny wieloletnie. Można jednak zaobserwować różne ciekawe praktyki w ich uprawie jak ściółkowanie, podsypywanie kompostem, tworzenie grządek, uprawę roślin w dużych skrzyniach, tworzenie konstrukcji podporowych, podlewanie „gnojówką” z pokrzywy.

W ogrodzie o przeznaczeniu czysto produkcyjnym dominować będą grządki, krzewy i drzewa, które dają jadalne owoce, nadające się do spożycia na świeżo i do przetworów. Kwiaty ozdobne będą uprawiane głównie na handel, lub dla uzyskania jakiś innych korzyści. W ogrodzie produkcyjnym jest miejsce dla roślin rocznych i wieloletnich. Na działkach tego typu można zaobserwować ciekawe konstrukcje mające na celu odstraszać szkodniki, w tym ptaki żywiące się przysmakami ludzi, np. czereśniami, czy też inne konstrukcje mające odstraszać gryzonie np. puszki na drutach wbitych w kretowizny.

Żywopłoty chronią ludność miast przed hałasem i kurzem (do pewnego stopnia), ponadto stwarzają przyjazne warunki do życia dla małych zwierząt. Żywopłoty mogą być wykonane z różnych roślin. Niektóre wymagają przycinania dwa razy do roku, inne nie wymagają żadnej modyfikacji. Osoby, które chcą mieć działkę o charakterze naturalistycznym prawdopodobnie wybiorą żywopłot mniej wymagający, taki żywopłot wymaga jednak więcej miejsca.

B. Kategorie użytkowe roślin i co się za tym kryje

Najważniejsze kategorie użytkowe roślin spotykane na działkach to: jadalne, ozdobne, lecznicze, odstraszające szkodniki, użyźniające glebę, miododajne. Niektóre rośliny mają więcej niż jedną funkcję.

Występowanie roślin użytkowych, o określonych funkcjach powiązane jest na ogół z oczekiwaniami działkowców, z ich potrzebami, ze statusem społecznym, charakterem pracy. Mogą to być rośliny przeznaczone na handel: kwiaty, warzywa, zioła; lub na użytek własny, dla rodziny, sąsiadów, znajomych, o przeznaczeniu rytualnym („kwiaty na ołtarz”, na cmentarz, do poświęcenia w dniu Matki Boskiej Zielnej, itp.)

W przypadku ogrodów przydomowych badania etnobotaniczne z regionu Niemiec pokazały, że zachodzi korelacja między statusem społeczno-ekonomicznym ich właścicieli i kompozycją oraz składem roślinnym ogrodu. Dla osób o wyższym statusie ogród stanowi część reprezentacyjną, może nawet być czymś na kształt przedłużenia ich salonu. W tego typu ogrodach znajdziemy głównie rośliny ozdobne (kolorowe, duże kwiaty), sporo gatunków egzotycznych, ozdobne iglaki (tuje, cisy, jałowce, cyprisy). Wyraźna przewaga roślin wieloletnich nad jednorocznymi i krzewów nad roślinami zielnymi. Pytanie: czy zachodzi podobna korelacja między statusem społecznoekonomicznym działkowca a składem roślinnym i kompozycją jego działki?

Przewaga roślin wieloletnich (drzew, krzewów, bylin) na działce może świadczyć o tym, że dana osoba wkłada mniej pracy w utrzymanie działki, niż przy uprawie roślin jednorocznych. Wybór roślin wieloletnich może być jednak podyktowany preferencjami natury estetycznej, tradycją rodzinną, innymi (np. miłośnik róż uprawiający na działce głównie różne ich odmiany).

To jak działka wygląda: jak jest rozplanowana, jakie rośliny się na niej znajdują, może znaleźć odzwierciedlenie w opowieściach o niej, w deklaracjach działkowca na temat czasu i zaangażowania w pracę na niej.